

Palestinais 1948 e Tudestgs 1945

In istoricher israelian cumpareglia ed interpretescha

DA GUIU SOBIELA-CAANITZ

■ **L'istoricher israelian Schlomò (Salomon) Avineri, da l'Universitad da Jerusalem, ha gist publictà in'interpretaziun* curta, ma profunda dal conflict palestinais dapi 1920, resguardond era fatgs europeics sumegliants dals onns quaranta.** El parla da la commemoraziun dals 15 da matg 1948, la proclamaziun dal stadi da l'Israel en virtid d'ina decisiun da las Naziuns unidas (ONU) da 1947. Armadas arabas dal Proxim Orient han lur empruvà adumbatten da destruir il stadi nov.

Assagls intenziunads encunter civilists

Per «ils Palestinais, era quels ch'èn burgais da l'Israel, è ils 15-5 in di naziunal da malencurada (...). Sco umans e sco gidieus stuainsa star attents a lur dolor. Tschientmillis umens, dunnas ed uffants èn vegnids sragischads; ils ins èn fugids, auters han ins expulsà.» L'autur fa allusiun a quels var 940 000 Arabs che han stuì bandunar l'Israel novnaschì 1948 durant la guerra e n'han

mai pudì turnar: «Lezza tragedia umana va lunsch sur sia dimensiun naziunala. Tgi che spera ch'i vegnia la pasch tranter nus [Israelians] ed ils Palestinais sto respectar lur dolor. Ma tgi che vul la resguardar sto vesair ils fatgs en lur context politic e moral (...). Quai ch'è succedì 1948 als Palestinais resultava d'ina tscherna politica ch'i avevan fatg (...). Per quels ch'èn en malencurada ils 15 da matg» eri en urden da s'opponer a la decisiun da l'ONU: «I na stattan mal perquai ch'i han entschavì la guerra, mabain perquai ch'i l'han persa (...). La schientscha dals Arabs palenta fadia cur ch'i sa tracta d'acceptar la tentativa dals colonists gidieus da fitgar pe» en il pajais, tant pli sut l'egemonia britannica 1920–1948: «Da l'entschatta enna han ils Arabs respundì cun ina guerra totala che cumpigliava er il mazzament da civilists, resguardà sco mez legitim. In tal terroresse, cun assagls intenziunads encunter civilists, (...) commettevan ils Palestinais gia 1920, 1929 e 1936–1939. 1948 han els decidì, cun l'agid dals stadiis arabs, d'impedir la construcziun d'in stadi gidieu, (...) refusond sia legitimaziun internaziunala.»

Milliuns innocents han pajà per ils nazis

L'autur sa concentrescha lura sin ils onns quaranta: «Da lez punct da vista [giuridic] è la guerra araba cunter l'Israel naschida en il putgà. Enfin ad oz refuseschan ils Palestinais d'acceptar che nus discurrin da dretg encunter dretg. Per els, sco gia 1948, sa tracta da lur dretg encunter noss entiert. Perquai insisteschan els sin il dretg [dals fugitivs da 1948] da turnar en l'Israel. Quai impedischa dramaticamain mintga cumpromiss. Ils Palestinais emprovan da cumparegljar lur tragedia da 1948 cun il genocid dals gidieus durant la segunda guerra mundiala. Quai reflectescha ina malencletga profunda. Ils gidieus europeics mazzads dals nazis na faschevan betg la guerra a la Germania. Ils Arabs da Palestina han fatg e pers la guerra (...). In element politic e moral pon ins tuttina cumparegljar. Suenter la disfatga da Germania 1945 [pia suenter l'armistizi, G. S.-C.] han ins deportà passa diesch milliuns Tudestgs, be civilists, da Pologna, Tschechoslovachia, l'Ungheria e Jugoslavia, era tals che n'eran betg commembers da la

partida da Hitler.» A lezza glista da pajais ston ins agiunscher la Rumenia, sco er intschess che faschevan giuridicamain anc part da Germania, sco la Silesia e Prussia da l'ost. Avineri: «Quel pretsch snuaivel han stuì pajair milliuns Tudestgs innocents per ils malfatgs dals nazis. Per quels milliuns e lur uffants na pretenda oz nagin, gnanc en Germania betg, il dretg da turnar en ils pajais ch'ins als ha sfurzads da bandunar e nua che lur babuns avevan vivì durant seculs. Sch'ina regenza tudestga discurriess d'in tal dretg sco premissa per la pasch cun pajais europeics, (...) resguardass ins quai sco ina tentativa da curreger il resultat da la segunda guerra mundiala. Quai è dir e crudai-vel, ma vegn renconuschì da l'entir mund politic tudestg, dano varsaquants marginals (...). Visavi l'expulsiun da milliuns Tudestgs da l'Europa da l'ost na po nagin, gea nagin gidieu restar indifferent.» Ins po agiunscher che l'adesiun dals plis pajais en dumonda a l'Uniun europeica vegn ad als colliar adina dapli cun la Germania, superond cunfins savens fixads cun sang.

Surpigliar la responsabladad morala
Fugitivs palestinais da 1948 (lezza giada 940 000) e lur descendents vivan anc adina en champs perquai ch'ils stadiis arabs n'han betg vulì als integrar: 1 640 000 en Jordania, strusch 400 000 en Siria e 400 000 en Libanon, 123 000 en l'Arabia, 90 000 en l'Irac, 50 000 en l'Egipta, 35 000 en Cuait e 30 000 en Libia, sper 2,5 milliuns fugitivs en la Palestina occupada dapi 1967. Avineri concluda turnond en l'Orient ed en noss 21avel tschientaner: «Ins n'astga betg taschentar la vardad a noss vischins palestinais. La Germania è ida en guerra e ha pers. Sia ruina ha chaschunà blera dolor, ma ella ha tratg las consequenzas da la guerra mundiala. Quai ston far er ils Palestinais sch'i vulan la pasch. Nus chapin cha quai è collià cun dolor, ma i ston surpigliar la responsabladad morala per lur decisiun da 1948 da far guerra encunter l'Israel e la legitimad internaziunala.»

* **Moralische Verantwortung übernehmen, en: «Tachles», 23 da matg 2003, p. 21. Adressa: Rüdigerstraße 10, Postfach, 8027 Turig. Fax: 01 206 42 10. Posta electronica: verlag@tachles.ch**